

FRI RÖRLIGHET FÖR ARBETSTAGARE TILL OCH FRÅN BULGARIEN OCH RUMÄNIEN – HUR KOMMER DET ATT FUNGERA I PRAKTIKEN?

1. Inledning

Fri rörlighet för personer är en av de grundläggande rättigheter som garanteras genom EU-lagstiftningen och som inbegriper rätten att vara bosatt och arbeta i en annan medlemsstat. Rätten till fri rörlighet inom EU gäller inte bara arbetstagare, utan även andra grupper som studerande, pensionstagare och EU-medborgare i allmänhet. Det är kanske den viktigaste rättigheten som gemenskapsrätten tillförsäkrar enskilda individer, och den är en grundläggande del både av den inre marknaden och av unionsmedborgarskapet. Att flytta till ett annat land är ett stort beslut, och människor måste därför få korrekt information om sina rättigheter. I denna handledning beskrivs hur den fria rörligheten för arbetstagare kommer att gälla för medborgare i Bulgarien och Rumänien efter de två ländernas anslutning till Europeiska unionen 2007 i enlighet med de övergångsbestämmelser som föreskrivs i anslutningsfördraget. Det ges också en förteckning över informationskällor i fråga om fri rörlighet för arbetstagare och enskilda personers rättigheter. Det är viktigt att notera att övergångsbestämmelserna *endast* gäller **arbetstaga**res tillträde till arbetsmarknaden.

2. Övergångsbestämmelser

a) Kan jag arbeta i en annan medlemsstat efter den 1 januari 2007?

Under de två första åren efter Bulgariens och Rumäniens anslutning kommer bulgariska och rumänska arbetstaga

res tillträde till de 25 EU-medlemsstaternas arbetsmarknader¹ att regleras av den nationella lagstiftningen och politiken i dessa stater samt av de bilaterala avtal som de kan ha med Bulgarien och Rumänien. Vissa medlemsstater har meddelat att de avser att fullt ut öppna sina arbetsmarknader för arbetstagare från Bulgarien och Rumänien. Andra EU-25-medlemsstater tänker medge ett mer restriktivt tillträde, vilket i praktiken kommer att innebära att det troligen behövs arbetstillstånd under den tid EU-25-medlemsstaterna tillämpar sina nationella bestämmelser.

b) Vad händer efter 2008?

I slutet av den första tvåårsperioden efter anslutningen kommer kommissionen att utarbeta en rapport, som rådet kommer att använda som underlag för en översyn av hur övergångsbestämmelserna har fungerat. Var och en av EU-25-medlemsstaterna måste dessutom göra en formell anmälan till kommissionen om de avser att fortsätta att tillämpa bestämmelser i nationell lagstiftning under ytterligare högst tre år (vilket innebär att du i så fall kommer att behöva ett arbetstillstånd) eller om de kommer att tillämpa EU-lagstiftningen med fullständig fri rörlighet för arbetstagare (vilket innebär att du fritt kan resa dit för att arbeta).

c) När kommer jag att kunna arbeta fritt i EU-25-medlemsstaterna?

I princip ska övergångsbestämmelserna upphöra att gälla fem år efter anslutningen. En medlemsstat i EU-25 har dock möjlighet att begära kommissionens tillstånd att få fortsätta att tillämpa de nationella bestämmelserna under ytterligare två år, men endast om allvarliga

¹ Med "EU-25" avses här alla de medlemsstater som ingick i EU före den 1 januari 2007: Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Ungern, Malta, Nederländerna, Österrike, Polen, Portugal, Slovenien, Slovakien, Finland, Sverige och Förenade kungariket.

störningar uppkommer på landets arbetsmarknad (eller om det finns risk för detta). Men övergångsbestämmelserna får under *inga omständigheter* tillämpas *längre* än sju år.

d) Måste jag ha ett arbetstillstånd när den fria rörligheten väl gäller?

När restriktionerna enligt nationell lagstiftning inte längre tillämpas och den fria rörligheten för arbetstagare gäller får EU-25-medlemsstaterna inte kräva ett arbetstillstånd av dig *som ett villkor för tillträde* till arbetsmarknaden. De får emellertid fortfarande utfärda arbetstillstånd för arbetstagare från Bulgarien och Rumänien, förutsatt att de *enbart* är avsedda för övervakningsändamål och statistiska ändamål.

e) Kan de nuvarande medlemsstaterna återinföra restriktioner (skyddsklausuler)?

Om en medlemsstat i EU-25 inte längre tillämpar nationella bestämmelser och fullständig fri rörlighet för arbetstagare gäller enligt EU-lagstiftningen, kan medlemsstaten begära att få återinföra restriktioner om staten får allvarliga problem på arbetsmarknaden eller om en sådan risk föreligger. Kommissionen måste besluta om vilken typ av restriktioner som får införas och hur länge de får gälla. Vilken medlemsstat som helst kan sedan begära att rådet upphäver eller ändrar kommissionens beslut, vilket måste beslutas med kvalificerad majoritet. Trots att skyddsklausuler har funnits i alla anslutningsfördrag har de aldrig återopats.

f) Kommer jag att bli diskriminerad på arbetsmarknaden?

Diskriminering på grund av medborgarskap är *förbjudet*. I fråga om anställning måste medlemsstaterna prioritera arbetstagare från Bulgarien och Rumänien framför arbetstagare från tredjeländer. Vissa arbeten inom den offentliga sektorn kan vara förbehållna medborgare i den mottagande medlemsstaten.

g) Omfattas jag också av restriktioner även om jag inte är arbetstagare?

Det är viktigt att notera att övergångsbestämmelserna *enbart* gäller *arbetstagare* – och inte friheten att tillhandahålla tjänster eller etableringsfriheten eller den fria rörligheten för studerande, pensionstagare och turister (med ett begränsat undantag för tjänsteleverantörer, som förklaras nedan).

3. Vad gäller om jag redan arbetar i en EU-25-medlemsstat?

Om du arbetar legalt i en EU-25-medlemsstat vid tidpunkten för anslutningen och har ett arbetstillstånd eller tillstånd som gäller under tolv månader eller längre, får du direkt tillträde till arbetsmarknaden i den medlemsstaten, men inte automatiskt tillträde till arbetsmarknaden i andra EU-25-medlemsstater som tillämpar nationella bestämmelser under övergångsperioden. Om du reser till en EU-25-medlemsstat efter anslutningen och har tillstånd att arbeta där under tolv månader eller längre får du samma rättigheter. Men om du frivilligt lämnar arbetsmarknaden i den mottagande medlemsstaten förlorar du rätten till tillträde till arbetsmarknaden i den staten så länge övergångsbestämmelserna gäller.

4. Vad gäller för mina familjemedlemmar?

Familjemedlemmar till en arbetstagare från Bulgarien eller Rumänien som vid tidpunkten för anslutningen hade lagligt tillträde till arbetsmarknaden i en EU-25-medlemsstat under tolv månader eller längre får omedelbart tillträde till arbetsmarknaden i den medlemsstaten. Om familjemedlemmarna flyttar till arbetstagaren efter anslutningen får de tillträde till arbetsmarknaden i den medlemsstaten när de har varit bosatta där i 18 månader eller från och

med det tredje året efter anslutningen (det tidigaste datumet gäller). Med ”familjemedlemmar” avses här arbetstagarens make eller maka och deras barn som är under 21 år eller som försörjs av arbetstagaren.

5. Vad menas med ”frysningssklausulen”?

Frysningssklausulen (standstill clause) innebär att EU-25-medlemsstaterna inte får göra tillträdet till sina arbetsmarknader mer restriktivt för arbetstagare från Bulgarien och Rumänien än det var då anslutningsfördraget undertecknades den 25 april 2005. Om en EU-25-medlemsstat har fastställt en kvot för arbetstagare från Bulgarien eller Rumänien i ett bilateralt avtal från 2005 eller tidigare, får den således inte underskriva denna kvot.

6. Kommer jag att kunna flytta till Bulgarien eller Rumänien för att arbeta?

Om du är medborgare i en EU-25-medlemsstat gäller inga automatiska restriktioner av din rätt att flytta till Bulgarien eller Rumänien för att arbeta. Men om din medlemsstat inför restriktioner för medborgare i Bulgarien eller Rumänien får dessa länder införa motsvarande restriktioner för arbetstagare från din medlemsstat. Om någon av EU-25-medlemsstaterna fortsätter att tillämpa nationella bestämmelser snarare än fri rörlighet enligt EU-lagstiftningen, får Bulgarien tillämpa skyddssklausulen för att införa restriktioner för arbetstagare från Rumänien, och Rumänien får tillämpa skyddssklausulen för att införa restriktioner för arbetstagare från Bulgarien om det föreligger störningar på deras arbetsmarknad (se punkt 2 e ovan).

7. Vad gäller om jag arbetar för ett företag som tillhandahåller tjänster i Österrike eller Tyskland?

I fråga om Österrike och Tyskland finns det en särskild skyddssklausul, som innebär att de får begränsa möjligheten för företag i Bulgarien och Rumänien att tillhandahålla tjänster som inbegriper tillfällig utsändning av arbetstagare. Klausulen gäller dock bara för ett begränsat antal sektorer, t.ex. byggnadsverksamhet och industritädning. Den får bara åberopas om det föreligger allvarliga störningar inom den berörda tjänstesektorn och bara under den tid då Österrike och Tyskland tillämpar nationella bestämmelser enligt övergångsbestämmelserna. Förfarandet är detsamma som för den allmänna skyddssklausul som beskrivs i punkt 2 e ovan.

8. Vilka rättigheter till social trygghet kommer jag att få?

Gemenskapens system för samordning av de sociala trygghetssystemen för personer som flyttar inom gemenskapen (förordningarna (EEG) nr 1408/71 och 574/72) kommer att vara tillämpligt från och med anslutningsdagen. Du kommer därför inte att förlora några inbetalade avgifter och du kommer normalt att omfattas av det sociala trygghetssystemet i den medlemsstat där du arbetar.

9. Slutsats

De övergångsbestämmelser som föreskrivs i anslutningsfördraget är komplicerade, vilket i huvudsak beror på att de ska kunna tillämpas flexibelt. Det är därför svårt att ge exakt information, eftersom var och en av EU-25-medlemsstaterna måste fatta beslut om tillträde till sina arbetsmarknader för medborgare från Bulgarien och Rumänien. Kommissionens webbplats för Eures-systemet, som ger information om lediga platser i medlemsstaterna, är en bra startpunkt.

10. Informationskällor

- <http://ec.europa.eu/eures> (söka jobb)
- <http://ec.europa.eu/youreurope> (information om att flytta till en annan medlemsstat)
- http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/index_en.htm (samordning av sociala trygghetssystem)
- <http://ec.europa.eu/enlargement/index.htm> (allmän information om utvidningen)
- http://ec.europa.eu/europedirect/index_sv.htm (allmänna frågor om EU)
- http://ec.europa.eu/employment_social/legis_sv.html (EU-lagstiftning)
- http://ec.europa.eu/enlargement/countries/acceding_sv.htm (anslutningsfördraget)
- http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0694en01.pdf (kommissionens meddelande om fri rörlighet från 2002)